

J. N. Santaaulàlia, llibreria *L'Altell*, 23 de gener del 2015, Banyoles.

[text llegit a la presentació del llibre *Contes de propina*]

CONTES DE PROPINA

Aquest llibre està format per un seguit de contes que podem qualificar com a breus (de vegades molt breus, a frec de l'espina narrativa escurada al màxim que alguns anomenen microrelat), uns contes el·líptics i concisos que de vegades fan l'efecte d'amanida essencial i minimalista regada amb un raig d'àcid, uns artilugis narratius que rutllen amb la màxima economia de mitjans i de recursos.

Contes de propina té dues parts.

La segona es titula **Ninots** i conté, si no he comptat malament, 72 contes. De vegades comencen amb un element normal de la vida quotidiana –un element que gairebé podria ser el punt de partida d'una escena costumista: per exemple, els nens que esperen la cavalcada dels reis. Però res, aquí, no és costumista. Ben aviat la mirada que es projecta sobre l'escena la distorsiona, l'endureix, l'omple d'elements inquietants. La mirada i un llenguatge que, en aquesta segona part del llibre, se sotmet a una intensa tensió poètica (entès aquest terme com a purament tècnic) mitjançant l'adjectivació i les comparacions, les paradoxes, així com el llenguatge seleccionat i l'aparició dels símbols, els elements onírics, la fantasia i fins i tot l'absurd. Es tracta, diríem, d'agafar un peça i girar-la tota a l'inrevés, com un jersei –o com agafar un pollastre i regirar-li el coll, si es vol una imatge que potser plauria més al narrador.

Llegim el conte *Caramels* (gens dolç).

Es percep en l'estil de Damià Bardera Poch una sana aversió als llocs comuns i a la "normalitat". La seva escriptura, descarnada i corrosiva, es caracteritza per

una constant destrucció del clixé, com una veu que es rabegés a triturar tòpics, amb una mirada impàvida, gens sentimental, i sense cap compassió.

No sembla haver-hi cap voluntat d'establir una possible complicitat afectiva ni amb l'objecte del relat ni amb el lector. Al contrari: la mirada dura i despietada del narrador impregna les coses i els éssers.

Llegim: *Rímel* 121

He parlat de llenguatge poètic. També el ritme forma part d'aquest treball sobre el discurs. Alguns es poden llegir gairebé com un poema, pel to i pel llenguatge:

Plàstic 137

El món dels petits pobles i les evocacions de la infància són el material bàsic d'on l'autor extreu la pedra que després picarà paraula a paraula. Res de visions llepades de l'arcàdia rural i del paradís de la infantesa, però, tan presents en mil obres literàries. El fet normal de seguida es veurà distorsionat per l'aparició de l'insòlit i l'irreal, amb connotacions sovint oníriques i simbòliques.

Destral 138

En blanc i negre és el títol de la primera part, que consta de 29 contes. Són també contes breus, però no tant com els de la segona part. També aquí l'insòlit (de vegades amb l'ombra de la destrucció i la mort) irromp de sobte en la quotidianitat, impregnant tot el conjunt amb l'àcid d'aquest humor al qual ja ens hem referit. El passat (la infantesa i l'adolescència) hi són evocats sense cap nostàlgia ensucrada: més aviat com juguets que el narrador impassible, amb una mirada dura, va esmicolant sistemàticament a cops de martell precisos. D'altra banda, s'observa una certa tendència a la selecció dels elements més anormals i marginals de la realitat, de vegades més sòrdids, quan poua en el passat: el noi que no hi toca, el capgròs que seia davant seu (el narrador –no confondre amb

l'autor— respira quan es mor, així a partir d'ara pot veure la pissarra sencera), el retardat, el drogat, el borratxo, el paralític, el coix, el fracassat, etc. La normalitat, almenys a l'hora de fer la tria de la galeria humana que habitarà els seus contes, no sembla atreure la mirada del narrador.

La diferència més gran dels contes d'aquesta primera part en relació als de la segona no només radica en la llargada, sinó en el llenguatge i, doncs, en l'atmosfera dels contes. No trobem, aquí, el tractament poètic del llenguatge que veiem en els petits contes de la segona part, que projecten el relat cap a una dimensió simbòlica. Aquí el llenguatge és sobri i descarnat, contingut, nu i asèptic, esmolat i tallant, sense polpa ni carnadura: la frase s'escurça, el verb es redueix al pinyol essencial, a l'ós que resta quan hem extirpat tota la musculatura retòrica. Aquesta escriptura també sembla fruit, és clar, d'un treball retòric dur i meticulós —tots sabem que és més fàcil perdre'ns en floritures i faramalles que limitar-nos a descriure una cosa amb les paraules justes i necessàries. L'autor mateix, en un fragment de *Postguerra*, ens dóna una descripció que podríem aplicar al seu estil: “M'agradaria escriure la història del nen orfe. Escriure-la com Déu mana, sense impostures ni tergiversacions, amb contenció i duresa” (57)

Marga (79): el procés seleccionador i evocatiu

Te'n recordes de mi? (59) L'evocació. El desenllaç inesperat.

El conte, no cal dir-ho, és un gènere tan respectable com la novel·la. Molts dels narradors catalans més grans han excel·lit en la narració curta: des de Pere Calders a Quim Monzó. Tanmateix, no puc evitar de preguntar-me quina mena de novel·la en podria sortir d'una escriptura com la que ens ofereix l'autor que avui ens acompanya, si mai es decidís a sotmetre algun dels seus relats a un procés de desplegament verbal, fent interaccionar els personatges al llarg del temps i l'espai, ordint aquesta complexa estructura de pesos en complicat

equilibri que és una novel·la. Només era una pregunta que em feia tot llegit aquests contes. I crec que el resultat podria ser ben interessant.

La primera obligació de qualsevol obra literària és la d'estar ben escrita. Un escriptor treballa amb records, amb temes, amb anècdotes, amb detalls, amb personatges –però, sobretot, treballa amb paraules. Les paraules són la substància essencial de tota literatura. Des d'aquest punt, observem en Damià Bardera Poch un molt bon domini de l'estil i de l'ofici. Afegim-hi la visió personal que projecta sobre les coses, la seva veu i el seu to singulars, així com una rica galeria de personatges i d'experiències, i tindrem una combinació del que normalment s'espera d'un bon escriptor: ja ho és ara mateix –i esperem que la seva trajectòria futura ho acabi de confirmar.

J. N. Santaaulàlia